

Метод спостереження в психології

кузьменко Марина
упс-201

Систематичний метод наукового дослідження, що полягає в активному, систематичному, цілеспрямованому, планомірному та навмисному сприйнятті об'єкта, в ході якого здобувається знання про зовнішні сторони, властивості й відносини досліджуваного об'єкта.

Основні методологічні вимоги до спостереження:

- Click to edit Master text styles

Second level

Third level

- активність (не споглядання об'єкта, а пошук і фіксація дослідником потрібного ракурсу бачення його),
- цілеспрямованість (увага повинна фіксуватися тільки на явищах, що цікавлять),
- планомірність і навмисність (проходження за певним планом або сценарієм),
- системність (ведення за певною системою для багаторазового сприйняття об'єкта в заданих режимах).

Fourth level

Fifth level

Методи спостереження:

- Польове (у реальних умовах) і лабораторне (у штучно створених умовах).
Second level
- Пряме (безпосередньо під час подій, що відбуваються) і непряме (за результатами подій, що відбулися).
Third level
- Відкрите й приховане.
Fourth level
- Структуроване (за чітко визначеною схемою) і неструктуроване (без чіткого плану).
- Людське (спостерігач — людина) і механічне (за допомогою електронних чи механічних пристроїв).

Вивчаючи людей, дослідник може спостерігати:

- **Спекулювати** (частота, спрямованість, інтенсивність);
Second level
- експресивні реакції (виразні рухи обличчя, тіла);
Third level
- положення тіла у просторі (переміщення, нерухомість, дистанцію, швидкість, напрямки рухів);
Fourth level
- фізичні контакти (торкання, поштовхи, удари" спільні зусилля).
Final level

Перевагами спостереження є:

- **Відносно неінвазивні** (збирають інформацію безпечною чи безболісною манерою);
- **Забезпечують** аналіз вербальної інформації, дій, рухів, умінь);
- **Збереження природності умов діяльності;**
- **допустиме використання різноманітних технічних засобів;**
- **необов'язкове отримання попередньої згоди досліджуваних;**

Недоліками спостереження є:

- Суб'єктивні, часто некоректні результати залежать від досвіду, наукових поглядів, кваліфікації, інтересів, пристрастей, працездатності дослідника;
Second level
- Неможливість контролювати ситуацію, втручатися у перебіг подій без їх перекручувань;
Fourth level
Fifth level
- значні витрати часу через пасивність спостерігача.

Залежно від ступеня включеності дослідника в досліджуване середовище виокремлюють:

- а) включене спостереження, за якого спостерігач бере участь у сприйнятій і реєстрованій ним діяльності, а інші люди, як правило, вважають його учасником події;
- б) стороннє спостереження, коли подія відбувається без особистої участі спостерігача.

Поведінка людей різко змінюється, коли вони розуміють, що стали об'єктом дослідження. Це порушує природність умов досліджуваної діяльності. З етичних чи інших міркувань не завжди можливе непомітне вивчення психічних особливостей людей.

За часом дослідження розрізняють:

- а) **одноразові Masterclasses**
- б) **періодичне спостереження, здійснюване упродовж визначених проміжків часу;**
- в) **лонгіюдне спостереження, що характеризується особливою тривалістю.**

За характером сприйняття спостереження може бути:

- а) суцільним, для якого досліджує всі доступні йому об'єкти;
- б) вибірковим, за якого вивчають лише визначені параметри або поведінкові реакції (частоту проявів агресії, час взаємодії матері і дитини протягом дня, особливості мовних контактів дітей і педагогів тощо).

За ступенем стандартизованості процедур виокремлюють:

- а) вільне, або орієнтоване спостереження, яке, будучи пов'язаним із певною метою, позбавлене чітких обмежень у виборі того, на що звертати увагу, що фіксувати тощо; при цьому допускають за необхідності зміну предмета дослідження і правил. Його, як правило, застосовують на ранніх стадіях;
- б) структуроване, або стандартизоване, спостереження, коли події, що відбуваються, фіксують відповідно до розробленої програми. При цьому чітко визначено правила спостереження, зміст дослідницьких дій, способи реєстрації та аналізу даних. Його застосовують, коли дослідник повинен розрізнити відомі й очікувані характеристики реальності, а не шукати нові. За таких умов звужується мета спостереження, але поліпшується порівнюваність отриманих результатів.